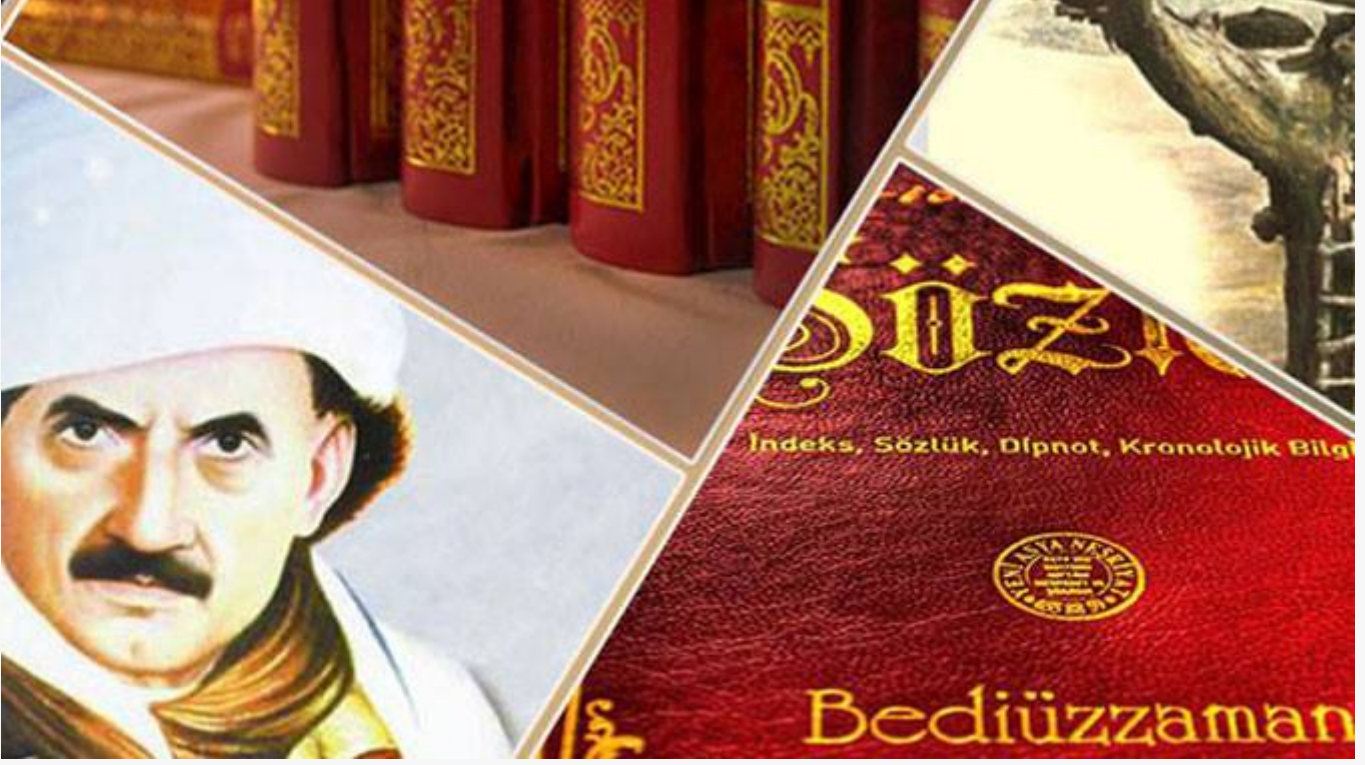


İki Devir, Bir İnsan



Bu yazıda, Bediüzzaman'ın hayat safhalarıyla ilgili bir soruya cevap arayacağız. Üstad Risalelerin pek çok yerinde, Eski Said ve Yeni Said tabirlerini kullanarak bir ayırım yapmakta, aralarındaki farklara ve benzerliklere işaret etmektedir. Bu atıflardan hareketle bir iddia ortaya atılmaktadır. *“Belli bir tarihten sonra Bediüzzaman, Eski Said'den Yeni Said'e inkılâp etmekte ve hayatının eski devresini adeta kesip atmaktadır.”* Bu iddia, içinde Bediüzzaman'ın bazı fikirlerinden vazgeçtiği ve pişman olduğu imâsı taşımaktadır. İşte bizim cevap aradığımız husus, Bediüzzaman gerçekten bazı konularda hataya mı düşmüştür ki, böyle bir köklü inkılâptan söz etmektedir?

Bir yanlış anlamadan neş'et ettiği belli olan bu iddiayı, Risale okumalarıyla tahlil ettiğimizde farklı bir sonuca ulaşırız. O sonuç da şudur: Bediüzzaman hayatının hiçbir devresinde, o devreyi “kesip atmayı” gerektirecek bir hataya düşmemiştir. Aksine, *“Gazetelerde neşrettiğim umum makalâtımdaki umum hakaikte nihayet derecede musırrım. ...Şayet müstakbel tarafından üç yüz sene sonraki tenkidât-ı ukalâ mahkemesinden tarih celp namesiyle celp olunsam, yine bu hakikatleri, tevessü ve inbisat ile çatlayan bazı yerlerini yamalamakla beraber, taze olarak orada da göstereceğim.”* (Divan-ı Harbi, Örfi, s. 50) demektedir. Fikir ve hareketlerinde Allah'ın inayetiyle ne derecede isabet ettiğini zaman ve hadiseler de tescil etmiştir. Yalnız; acz, fakr ve kusurunu bilip dergâh-ı ilâhiyeye arz ederek rahmet-i Rahmana sığınmak mesleğinin üstadı olan Bediüzzaman'ın, ubudiyeti gereği yaptığı tazarru, niyaz ve istiğfarları bahsimizden hariç tutulmalıdır.

Bediüzzaman'ın hayatında, kendisinin bildirdiğine göre üç ayrı devre vardır. Bunlar; 1918-19'a kadar süren Eski Said devresi, 1922-23'ten itibaren Risale-i Nur'un telif edildiği Yeni Said devresi, 1948-49'de (yani Afyon Mahkemesinden sonra) “inkışafa başlayan” Üçüncü Said devresidir. 1918-1923 arasını, kendi ifadelerinden hareketle “geçiş dönemi” olarak niteleyebiliriz. Bu devreler arasındaki geçişin mahiyeti, sebep ve sonuçları, mutlaka geniş biçimde incelenmelidir. Biz burada kısaca Eski Said'den Yeni Said'e inkılâp üzerinde duralım.

Üstad Bediüzzaman esaretten, ruhunda yeni bir inkişafı döndüğünde kırklı yaşlarına girmiştir. O esnada, hayatın en dar dâiresinden en genişine kadar etkili olacak inkılâplar uç vermekte ve bu yeni hayat, yeni şeyler söylemeyi zorunlu kılmaktadır. Hadiste “bütün fitnelerden korunacağı haber verilen müceddid” artık gelmeli ve yeni şeyleri O söylemelidir. Bütün emareler, bu ağır ve mühim vazifeye, ümmetten sual sormaması şartıyla kendisine ilim verilen Bediüzzaman'ın memur kılındığını göstermektedir. Giderek artan oranda bir “tecrid-i zihne” mazhar olan Üstad, bu sayede vazifesine ruhen de hazırlanmaktadır. Ahir zamandaki tecdid, yazmaya hazırlandığı eserle, yani “mukaddemat-ı ihzariye

hükümündeki ilim hayatının” semeresi olan Risale-i Nur’la yapılacaktır. Kendisi de anlamıştır ki; ekser hayatında mazhar olduğu harikalar, inayetler hep bu ağır ve kudsî tecdid vazifesini yapabilmesi için, taraf-ı ilahiden bir talimdir. “Çok çalkalanan ahir zaman, acib şeyler doğuracağını ihsas ederken” (Bkz. Barla Lâhikası), bereketli Eski Said çekirdeği üzerinde bir Yeni Said neşv ü nema bulmaktadır.

Eski Said’in Yeni Said’e inkılâbı çok buhranlı ve sancılı olmuştur. Kendisi Sünnet-i Seniyye Risalesi’nde bunu anlatırken “...gayet müthiş ve manevî bir fırtına içinde akıl ve kalbim hakaik içinde yuvarlandılar. Kâh Süreyya’dan serâyâ, kâh serâdan Süreyya’ya kadar bir sukut ve suud içerisinde çalkanıyorlardı” demektedir. Bu halden Kur’an ve sünnetin nurlarıyla selamete çıkan Üstad, bu inkılâbı Yirmiüçüncü Söz/ İkinci Mebhas/ Üçüncü Nükte’deki “tünel” temsiline tasvir ettiği gibi, bir vakâ-yı hayâlîye biçiminde de yaşamıştır. Özetlersek Bediüzzaman, 1918’de esaretten İstanbul’a döndüğünde inkılâbın emarelerini ruhunda taşımaktadır. 1922’de Ankara’ya giderken Yeni Said olma yolunda epey ilerlemiş durumdadır. 1923 yılının sonunda Ankara’dan ayrılıp Van’a giderken Bediüzzaman artık Yeni Said’dir.

Anlattığımız bu değişimin mahiyeti ve sonuçlarını topluca görmek istersek şöyle bir tabloyla karşılaşırız: Eski Said devrinde Üstad siyasî ve ictimâî konularla yakından ilgilenmiş, fakat fikir ve hareketlerinde sonradan pişman olacağı bir yanılsa düşünmemiştir. Bu devirde yazdığı eserler genellikle ictimâî hastalıklara reçeteler sunmaktadır. Yeni Said devrinde ise “her şeyden zihnini tecrit ile Kur’an’dan fehmettiği iman hakikatlerini” yazmış ve böylece iman ve Kur’an hakikatlerinin şaheseri Risale-i Nur vücuda gelmiştir. Bu arada Eski Said’in bazı eserlerini Üstad, “Yeni Said’in bir ders-i ictimâî ve siyasîsi olarak” sonradan Risale-i Nur’a dahil etmiştir.

Eski Said’den Yeni Said’e geçiş, en geniş hayat dâiresi olan siyaset aleminden en küçük dâire olan “kalb dâiresine” intikal anlamı taşımaktadır. Çünkü Dördüncü Meselede izah edildiği gibi en küçük dâiredeki en büyük vazife yani “iman hakikatlerini ilan ve neşir vazifesi” onu beklemektedir.

Eski eserlerini daha çok “aklî ve ilmî” esaslarla yazan Bediüzzaman yeni dönemde daha çok ilham, sünûhat ve istihracât-ı Kur’aniye’ye mazhar olmuştur. Hareket tarzı ile birlikte Sözler’indeki üslup da değişmiş, bedi’ bir karakter kazanmıştır.

Eski eserlerinde tafsilen geçen siyasî ve ictimâî meseleler Risale-i Nur’da icmal, onlarda icmal edilen iman hakikatleri Risale-i Nur’da tafsil edilmektedir. Başka bir ifadeyle ,eski eserleri (bilhassa İşârâtü’l-İ’câz ve Mesnevi-i Nuriye) Risale-i Nur’un fidanlığı hükmüne geçmiştir.

“Eski Said hata etmiş” sözünün hakikati ise, bilhassa lâhikalar dikkatli okunduğunda vuzuha kavuşmakta, meselâ Kastamonu Lâhikası’ndaki şu ifadeler meselimize ışık tutmaktadır: “Sırr-ı innâ a’taynâ’da çok geniş bir dâire, dar bir dâirede tatbik edilmiş. Nur müjdesi ise, dar ve manevî, fakat yüksek bir dâireyi geniş ve maddî bir dâire suretinde tasvir edilmişti. Cenâb-ı Hakk’a yüz bin şükür ediyorum ki, bu iki kusurumu kuvvetli bir ihtar-ı manevîyle ıslah etti. Yübeddilu’llahu seyyiatihim hâsenât sırrına mazhar eyledi.” (s. 59). Anlaşılan, hiss-i kable’l-vuku ile gördüğü bir hakikatin “tabirindeki hatası” ihtar-ı ilâhî ile tashih edilmiştir.

Elhasıl, Bediüzzaman’ın Eski Said’den Yeni Said’e geçmesi büyük bir inkılâba işaret etmekle birlikte, “hatadan dönmek” anlamı taşımaz. Olsa olsa “bütün fitnelerden korunan müceddidin”, kemâl çağı olan kırk yaşında artık kudsî vazifesine başladığını ifade eder. Aslında Yeni Said ismi, “Sözler’in sırlı tenvirini” haber vermektedir ve hatta bu tenvir vazifesinde Eski Said de zaman zaman Bediüzzaman’a yardım etmektedir.

Üstadın hayatında, hiçbir şekilde “kesip attığı” bir devre yoktur ve talebeleri için onun bereketli hayatının her devresi nurlu dersler taşımaktadır.